Metsähallitus, Timo Tanninen (0205 64 4386, timo.tanninen@metsa.fi)

Muistio **Eduskunnan valtiovarainvaliokunta, maatalousjaosto 5.10.2016 klo 10:30**
HE 134/2016 vp - esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017, luku 30.64

Metsähallituksen luontopalvelut mom 30.64.50

Metsähallituksen luontopalvelut

Luontopalvelut (LP) vastaa Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä. Luontopalvelujen toiminnan yleisenä tavoitteena on luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttäminen, luonnon ja luonnon varojen käytön kestävyyden turvaaminen sekä monipuolisten eräharrastusten mahdollistaminen. Se hoitaa Suomen arvokkaimpia luontokohteita, kuten kansallispuistoja, ja on maamme merkittävin retkeily- ja eräpalvelujen tuottaja. Luontopalvelujen hoidossa on yli 4 miljoonaa hehtaaria valtion maa- ja vesialueita. Tarjoamalla kansalaisille luonnon virkistyskäyttö- ja eräilymahdollisuuksia luontopalvelut vaikuttaa kansanterveyteen ja ihmisten hyvinvointiin. Luomalla edellytyksiä matkailuelinkeinolle luontopalvelut tuottaa paikallistaloudellisia ja työllisyyshyötyjä. LP:n toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarviosta.

Kalastuslain uudistuksen myötä LP:n tehtävät ovat laajentuneet. Olemme ottaneet yleisten vesialueiden kalastusjärjestelyt hoitaaksemme samoin kuin kalastonhoitomaksujen keräämisen eräluvat verkkokaupan kautta. Elokuun loppuun mennessä vuotuisen kalastonhoitomaksun on suorittanut yli 210 000 kalastajaa. Metsästyslupa-asiakkaiden palvelu on parantunut, kun olemme mahdollistaneet kirjautumisen Riistakeskuksen ylläpitämän Oma riista -palvelun tunnuksilla Metsähallituksen lupahakujärjestelmään. Eräluvat-verkkokaupassa tämä mahdollisuus otetaan käyttöön syksyn 2016 aikana. Samalla mahdollistetaan lupatietojen siirtäminen Metsähallituksen järjestelmistä Oma riista -palveluun. Tällöin asiakkaat pystyvät näkemään ja näyttämään myös valvontatilanteessa Oma riista -palvelun kautta Metsähallituksen lupa-alueille ostamansa luvat ja antamaan saalispalautteen.

Luontopalvelujen työllistämisvaikutuksista

LP on pystynyt suoraan säilyttämään ja välillisesti luomaan työpaikkoja myös harvaan asutulla maaseudulla ja siten tukemaan sen elinvoimaisuutta. Valtion panostus kansallispuistojen ja retkeilyalueiden hoitoon on palautunut paikallistalouteen kymmenkertaisesti tukien yrittäjyyttä ja luoden merkittävässä määrin työpaikkoja etenkin matkailusektorille. LP:ssa tehtiin viime vuonna 520 htv. Luontopalvelut on ollut merkittävä nuorten alle 30-vuotiaiden vastavalmistuneiden ensimmäisen työpaikan tarjoaja vuosina 2010-16. Tänä aikana olemme työllistäneet noin 570 nuorta (220 htv) talousarvioiden erillismäärärahoilla ja henkilökohtaisella palkkatuella. Nuoret ovat saaneet mielekkäitä työtehtäviä ja arvokasta työkokemusta. Vuoden 2017 talousarvioesitys ei sisällä määrärahaa nuorten työllistä varten.

Lisäksi LP:lla on kansalaisjärjestöjen kanssa laajaa vapaaehtoisyhteistyötä (v. 2015 yli 3 000 henkilöä, 27 htv). LP työllistää myös avolaitosvankeja (57 htv vuonna 2015). Luontokohteissa ja niiden hyväksi tehtävällä vankityöllä on merkittävä kuntouttava vaikutus.

Luontopalvelujen toiminnan talous- ja hyvinvointihyödyt

Kaikille Metsähallituksen erityisalueille tehtiin yli 6 milj. käyntiä, josta noin 4 miljoonaa kohdistui kansallispuistoihin ja muille suojelualueille (YM) ja noin 2 miljoonaa retkeilyalueille ja virkistysmetsiin (MMM). Metsähallituksen kaikkien erityisalueiden kävijöiden rahankäytön kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset paikallistalouteen olivat yhteensä 214 milj. € ja 2 100 htv. Kansallispuistojen osuus tästä oli yli puolet, 141,5 milj. € ja 1 400 htv (luku ei sisällä Metsähallituksen omaa henkilöstöä). Vaikutukset syntyvät matkailijoiden yrityksiltä ostamista tuotteista ja palveluista, vetovoima syntyy hyvin hoidetuista ja varustelluista alueista.

Metsästys- ja kalastuslupa-asiakkaiden rahankäytön synnyttämän aluetaloudellisen vaikuttavuuden arvioitiin olevan kaikkiaan 39,3 miljoonaa euroa v. 2015. Summa koostuu matkan kohteena olevilla alueilla tapahtuneen rahan käytön mallinnuksen tuloksesta (28,4 milj. €) sekä matkan varrella ja lähtöalueella käytetystä rahasta (10,9 milj €). Kohdealueilla tapahtunut rahan käyttö tuotti yhteensä 240 henkilötyövuoden työllisyysvaikutuksen. Rahan käytön vaikuttavuus mallinnetaan vastaavalla menetelmällä, joka on käytössä suojelu- ja retkeilyalueiden paikallistaloudellisen vaikutuksen seurannassa.

Luonnossa kulkeminen ja eräharrastukset ovat myös terveydenhuollon ja kansanterveyden näkökulmasta merkittävä taloudellinen mahdollisuus. Palveluja kehitetään niin, että luontoon lähtemisen kynnys madaltuu, ja terveysvaikutukset laajenevat eri väestönosiin. Metsähallituksen selvityksien mukaan kävijä kokee saavansa hyvinvointia keskimäärin 208 euron arvosta yhdestä vierailusta laadukkaalle luontoalueelle. Myös metsästäjät ja kalastajat kokivat hyvinvointinsa lisääntyneen matkansa aikana. Uudempia lukuja raportoidaan ensi vuoden alussa.

Rahoitus TAE 2017

Retkeilyalueiden ja virkistysmetsien hoitoon ja erävalvontaan esitetään 5 754 000 € MMM:n momentille 30.64.50 eli lähes 0,5 milj.€ vähemmän kuin vuonna 2015. Lisäksi määrärahassa on huomioitu Hossan kansallispuiston perustaminen siirtämällä rahoitusta 240 000 euroa momentilta 30.64.50 momentille 35.10.52. Kansallispuistojen hoito ja kehittäminen rahoitetaan YM:n momentilta 35.10.52, jolle esitetään 29 406 000 €. Yli puolet LP:n kokonaisrahoituksesta käytetään luonnon virkistyskäytön palveluiden ylläpitoon ja luontomatkailun edellytysten parantamiseen.

Luontopalvelujen määrärahakehitys sekä kasvaneet tarpeet

Suosituimpia valtion retkeilyalueita ja virkistysmetsiä ei ole pystytty hoitamaan ja kehittämään tarpeita vastaavasti. Mm. siksi niiden käyntimäärissä ja vaikuttavuudessa esim. paikallistalouteen ei ole havaittavissa vastaavaa huimaa kasvua kuin kansallispuistoissa, vaikka luontomatkailu ja luonnossa liikkuminen lisäävät suosiotaan. Haastetta kasvattaa luontopalveluiden perusrahoituksen ulkopuolisen hankerahoituksen käyttömahdollisuuksien hiipuminen. Hankerahoituksella on tehty paljon investointeja virkistystä ja matkailua palvelevaan infraan. Tämän ylläpito tehdään luontopalveluiden perusrahoituksella, mutta infran uusimiseen ko. rahoitus ei riitä. Toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta on parannettu ja parannetaan mm. luopumalla vähäisimmän kysynnän reiteistä ja taukopaikoista ja tarkistamalla niiden laatua sekä ulkoistamalla perushuoltoa.

Suomi tunnetaan maailmalla parhaiten puhtaasta luonnostaan, ja rajakyselyjen mukaan luonto on Suomeen tulevien matkailijoiden tärkein syy tulla maahamme. Suomen kansallispuistojen tuotteistus ja markkinointi aiempaa laajemmin eurooppalaisille ja aasialaisille matkailijoille on käynnistetty TEM:n Suomen matkailun tiekartan tavoitteiden mukaisesti yhteistyössä VisitFinlandin kanssa. Tavoitteena on, että kansallispuistot ovat osa Suomen matkailun maakuvaa ja kasvattavat osaltaan matkailutuloa. Myös suosituimmissa retkeilyalueissa ja virkistysmetsissä olisi vastaavaa kasvupotentiaalia, jos niiden palveluvarustuksen (infran) ja viestinnän tasoa nostettaisiin. Sekä luonnon virkistyskäytön että luontomatkailun edistäminen kuuluvat Sipilän hallituksen hallitusohjelman kärkihankkeisiin.

Valtion talousarviorahoitusta käytetään myös valtion alueiden erävalvontaan, 11 poliisivaltuuksin toimivaa erätarkastajaa, joista kullakin on keskimäärin yli miljoona hehtaaria valvottavanaan sekä yksi erätarkastaja Saimaalla osin Life hankerahalla. Poliisi ja Rajavartiolaitos keskittyvät aiempaa enemmän perustehtäviinsä ja siksi niiden resurssit erävalvontaan ovat aiemmasta niukentuneet ja tämä lisännyt Metsähallituksen erätarkastajien vastuuta yhteistyöstä. Erätarkastajien varustekulut ovat kasvaneet mm. Poliisin kenttäohjelmiston (POKE) käyttöönoton myötä.